

VABA HARIDUSTÖÖ

I

SISU:

Eesti Haridusliidu asemike kogu.
Rahvamajade projekteerimise põhjooned.
Harjumaa rahvaülikooli seltsi viie aasta tegevusest.

Kirjanduse arvustusi.
R. Engelbergi aineil K. Otto: Häädamis- ja ilulugemiskunstist.
Mitmesugused teated.

Deebruar

1931

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI
VIIES AASTAKÄIK

PÄRNUMAA HARIDUS- KONGRESS

15. MÄRTSIL 1931.

PÄRNUS

TÜTARLASTE GÜMNAASIUMI SAALIS

PÄEVAKORRAS:

1. Kongressi juhatuse valimine.
2. „Vabaharidustöö sihid ja teed“ — E. Haridusliidu sekretär E. VENDER.-
3. „Õpiringid vabaharidustöö vahendina“ — E. Haridusliidu instruktor G. PUU.
4. „Vabaharidustöö seisukord Pärnu maakonnas ja lähema tuleviku ülesanded“ — Pärnumaa koolivalitsuse juhataja A. LUSIK.
5. „Avalike raamatukogude võrgus asuvate eraraamatukogude kohustused“ — E. Haridusliidu instruktor G. PUU.
6. Informatsioon E. Haridusliidu tegevusest.
7. Läbirääkimised ja koosolekul algatatud küsimused.

Kongressist palutakse osa võtta kõigi hariduslike seltside esindajaid, õpetajaid ja Pärnumaa haridustegelasi.

KONGRESSI ALGUS KL. 11 HOMMIKUL

Korraldajad —

EESTI HARIDUSLIIT JA
PÄRNUMAA KOOLIVALITSUS

VABAHARIDUSTÖÖ

Veebruar

I

1931

Eesti Haridusliidu 7. asemike kogu.

P.

28. det. 1930. a. leidis aset Tallinnas Harju maavalitsuse ruumes E. Haridusliidu asemike kogu koosolek, milline liidu tegetsemise kestusel on arvult seitsmes.

Koosoleku avab esimees hra K. Einbund. Juhatusse valitakse h-rad O. J. Kiesel ja H. Summer ning sekretariaati — G. Puu ja A. Meikop.

Liidu 1929/30. a. tegevusest kõneleb sekretär E. Vender, kelle ettekandest selgub, et E. Haridusliidu koosseisu kuulus 1. IV 29 384 mitmesugust kultuurhariduslikku organisatsiooni, milliste arv aga 1. IV 1930. a. oli tõusnud 411.

1929. a. novembris ärapeetud asemike kogu koosolek valis juhatuse järgmises koosseisus: K. Einbund, pr. M. Reisik, E. Vender, J. Uustalu, J. Depman, J. Piiskar, pr. L. Einbund, J. Vilms, M. Laarman, J. Vestholm, J. Loosalu, A. Susi, O. Gustavson, H. Summer, E. Kubjas ja A. Tammann. Esimesel juhatuse koosolekul moodustati sekretariaat, kuhu valiti: K. Einbund (esimees), pr. M. Reisik (esitnehe abi), E. Vender (sekretär), J. Uustalu (kassahoidja), J. Depman (kassahoidja abi) ja J. Piiskar.

Juhatus on pidanud 3 koosolekut, arutades koosoleku kohta keskmiselt 6,3 küsimust. Sekretariaadi koosolekuid on olnud 18, kusjuures arutusel olevaid küsimusi tuli koosoleku kohta keskmiselt 8,3.

Liidu juures tegelevaist toimkondadest oleks nimetada:

1. Soovitavate raamatute nimestiku koostamise toimkond, koosseisus: A. Sibul, A. Maurer, E. Kubjas, A. Tammann ja E. Vender. Toimkonna töö tulemusena ilmus „Soovitavate raamatute nimestik“ esmalt „Vabaharidustöös“, hiljem eriprošüürina.

2. Teatritoiimkond, koosseisus: A. Tammann, A. Lauter, H. Gleser, P. Sepp ja E. Vender. Toimkond on arutanud mitmesuguseid teatrilasse puutuvaid küsimusi.

3. Majandustoimkond, koosseisus: pr. A. Looberg, J. Uustalu ja G. Puu. Toimkonna ülesandeks oli korjanduse läbiviimine.

4. Öpiringide toimkond, koosseisus: E. Kubjas, J. Rummo, A. Saul ja E. Vender. Toimkond on arutanud mitmesuguseid öpiringide tegevusse puutuvaid küsimusi.

5. Kirjandusnädala peatoimkond, kelle ülesandeks oli II üleriikliku kirjandusnädala korraldamine.

Büroo. Liidu büroo kaudu sünnib: jooksev asjaajamine, kõigi liidu ettevõtete üldine juhtimine, loengute ja kõnekoosolekute korraldamine, vabaharidustöö propaganda, seltside tegevuseks instrueeriva kirjanduse levitamine, isiklik nõuanne seltsitegelaste, mitmesuguste vabaharidustöö kavade koostamine. Liidu büroos töötavad alatiselt liidu sekretär, üks büroo-jõud ning sõitude vaheaegadel instruktorigid.

Instruktorid. Aruandeaastal töötas liidu juures 1 haridusinstruktor, 2 näitejuhtinstruktorit ja 1 dekoraator.

Lektorite kogu. Loengute ning kursuste korraldamiseks maal on loodud kontakt meie parimate lektoritega teadusmeeste ning seltskonna- ja riigitegelaste perest. Lektorite kogus on 107 isikut, kes võivad ettekandeid pidada enam kui 400 teemil. Haridusliidu 1929/30. tegevusaasta kestes on peetud 34 kõneleja poolt 297 populaarteaduslikku loengut 916¼ tundi, üldse 27.030 kuulajale, mille eest lektorite tasu maksis Haridusliit.

Öpingid. Enesearendamise seisukohalt on öpingid tunnustatud parimaks vahendiks vabaharidustöö alal. Ringid töötavad harilikult haridusseltside juures. 1929/30. a. on liidu haridusinstruktori poolt kõnereiside kestes asutatud 16 uut öpingi. Aasta jooksul on liidus töötatud välja töökavu 11 eriainelisele öpingile. Nii on praegu liidul ole-

mas õpiringide tegevuseks töökavu ja -juhi-seid kokku 31 ainele.

Näitlikud õpingid raadios. Et populariseerida õpiringide mõtet ja anda kujutlust nende töötamisviisist enesearendajate laiale ringkonnale, korraldas Haridusliit Raadio-Ringhäälingus moodunud aastal 2 näitlikku õpingi: sügissemestril A. Tammanni juhatusel kodanikuteaduse alal, kevadpool-aastal „Seltskondliku tegevuse“ ainel, mida juhatas liidu sekretär Ev. Vender.

Õpiringide laenukogu. Kuna õpingil aine läbitöötamiseks pole küllalt ühest raamatust, vaid täieliseks ülevaateks on tarviline kasutada tervet seeriat kohast kirjandust, on Haridusliit korraldanud võimaluse õpiringidele laenutada aine läbitöötamiseks tarvilise kirjanduse komplekte.

Õpiringide laenukogus on praegu kirjanduse komplekte 11-le ainele.

Valguspiltide laenukogu. Valguspildid on tähtsaks õppevahendiks suuremale auditooriumile ja heaks abinõuks loengute illustreerimiseks. Seepärast pani Haridusliit aluse valguspiltide laenukogule, kus praegu on 23 seeriat 4000 diapositiiviga. Seeriad on koostatud meie parimate erijõudude poolt ja on enamuses varustatud vastava referaadiga, nii et telliv organisatsioon sel puhul erilist lektorit ei vaja.

1929/30. tegevusaastal on valguspiltide kogust laenatud 53 laenajale 104 seeriat ühes seletava tekstiga, neist 32 koolile — 71 seeriat, 2 rahvaulikoolile — 4 seeriat, 4 üksik- lektorile — 9 seeriat, 15 mitmesug. organisatsioonile — 20 seeriat.

Ajakiri „Vabaharidustöö“. Vabaharidustöö probleemide arutamiseks ja hariduslike organisatsioonide tegevuse käsitlemiseks annab Haridusliit välja 8 korda aastas ajakirja „Vabaharidustöö“. 1929/30. aastakäigus ilmus 2 eriküsimustele pühendatud kahekordset erinumbrit — kirjandusnädala ja rahvaulikoolide üle.

Üleriiklik kirjandusnädal. Hea raamatu levitamise propageerimiseks algatas liit II üleriikliku kirjandusnädala korraldamise ja organiseerimise selle läbiviimise.

Stipendiumid. Õppimise soodustamiseks andekamaile noortele seltskonnategelastele, kes majanduslikult piiratud, määras liit stipendiume õppimiseks Virumaa rahvaulikoolis Kr. 500.— eest.

Näidendite võistlus. Et anda hõngu algupärase näitekirjanduse loomingule ja hankida materjali eriti maaseitside lavale, korraldas Haridusliit ülemaalse näidendite võistluse. Võistluse hindamiskoonda kuulusid h-rad K. Einbund, E. Vilde, A. Lauter, P.

Olak ja K. Rutoff. Sissesaadetud käsikirjadest hindas jury 3 teost III auhinna vääriliseks, mille kirjastamisega pandi alus liidu näidendite laenukogule.

Kirjastamine. Haridusliidu 1929/30. a. kirjastustegevus avaldus peale liidu ajakirja mitmesug. seltside põhikirjade ja muu tarvilise materjali kirjastamise veel kuue näidendi trükkitoimetamises, mis on kohased mängimiseks maalavadel.

Kursused maaseitside tegelasile. Kultuurilise tasapinna tõstmisel ja seltskondliku tegevuse elustamisel maal on suur tähtsus teatril. Seepärast on maa teatriolude parandamine võetud tõsise ülesandena Haridusliidu töökavva. Haridusliit korraldas 1929/30. a. kestes:

a) kursused Lõuna-Eesti näitejuhtidele, mille eesmärgiks oli anda hädatarvilisi teadmisi maalavadel näitejuhtimiseks, 12. aug.—31. aug. 1930. a. Tartus „Vane-muise“ teatri juures Ed. Türgi juhatusel. Osavõtjaid oli 60;

b) kohapealsed kursused väike-lavade tegelasile. Kohapealsed kursused asjaarmastajatele näitetegelasile leidsid aset seltside endi korraldusel, Haridusliidu näitejuhtide juhatusel. 1929/30. a. korraldati kursusi 28 kohas, koguarvus 2200 töötunniga, kokku 854 inimesele. Osavõtjate alammääraks üksikul kursusel on olnud 15 (Kavastus Tartumaal ja Toris Pärnumaal), ülemääraks 66 isikut (Amblas Järvamaal). Pealeselle andis liidu näitejuht-instruktor Võru õpet. seminaari juhatusel palvel seminaaris 5 päeva kestes pedag. ilulugemise kursuse, millest võttis osa 75 õpilast.

Näitekirjanduse laenukogu. Kuna seltsidel on alati olnud raskusi näidendite, eriti maalavadele sobivate lavateoste, laenamisega ja tarvis on maale juhtida väärtusliku ja ülesehitava sisuga materjali, on Haridusliit asutanud enda juures näitekirjanduse laenukogu.

Teatritarvete ladu. Liidu juures loodud teatritarvete laod ülesandeks on väike-lavade varustamine igasugu lavatöös tarviliste materjalide ja rekvüsiidiga (parukad, jumes-tusabinõud, maskid jne.) kas laenu või ostu-müügi näol.

Dekoratsioonide ateljee. Tarve organisatsioonide kodudes olevaid näitelavu varustada asjatundlikult ja maitserikkalt valmistatud näiteseintega sundis liidu juhatus võtma ametisse lavadekoraatori. Dekoraator töötas näiteseinu maalides kui ka üldse lavas-seseadet korraldades 1929/30. a. 8 tege-vuskuu kestes mitm. seltsimajades ja koolides 27 kohas, kokku 137 netto-tööpäevaga. Ku-

ra dekoratsioonide valmistamine tihti on paremini sooritatav ühes kindlas kohas, kus saab luua sisseseade ja vastavad tööolud, kujunes järk-järgult Tallinna Haridusliidu juure dekoratsioonide valmistamise ateljee, kus dekooraator töötab tellimiste täitmise kallal väljaoitustest vabal ajal. Käesoleval ajal on dekoratsioonide valmistamise töö niivõrra painunud, et liidu teenistuses on 4 dekooraatorit.

Kassa-aruande ettekandmist ei pea asemikud tarviliseks, kuna see oli avaldatud juba „Vabaharidustöö“ eelmises numbris.

Liidu tegevuse ja asjaajamise revideerimise tulemused teeb teatavaks H. Summer, kes kinnitab, et sissekanded olevat kooskõlas tõendavate dokumentidega ning raamatud korralikult ning puhtalt peetud.

Läbirääkimistel juhib liidu esimees K. Einbund asemike tähelepanu aruandes näidatud umbes 150 tuhande sendilisele puudujäägile, mis olevat tekkinud seetõttu, et loodetavad tulud ei olevat laekunud eelarves ettenähtud ajal ja ulatuses. Kuid liidu tegutsemisoludes, kus midagi kindlat ei tea öelda saadavate summade kohta, on see päris harilik asi, et ühel aastal on ülejääk, teisel — puudujääk. Asemike vahel tekitab mõttevahetust näitekursusi ootavate organisatsioonide pikk järjekord. Ühelt poolt arvatakse, et uute lisajõudude ametisse võtmisega võidakse ehk kuidagi vabastada seltse mitmekuisest järjeootamisest, kuna teiselt poolt tuakse ette takistavate asjaoludena raha- ja kvalifitseeritud jõudude puudust. Järgmise päevakorra punkti all kannab E. Vender ette liidu 1931/32. a. eelarve, mis samuti on juba toodud „Vabaharidustöö“ eelmises numbris.

Eelarvele järgnevatil läbirääkimistel tulevad ilmsiks asemike huvid haridusinstruktori koha ärakaotamise põhjuste vastu. Esimehe K. Einbundi seletuse järgi olevat selle koha säilimine või väljalangemine otseses ühenduses laekuvate summadega.

Samade päevakorra-punktide all otsustati ka liikmemaksu suurus — seltsidele Kr. 4 ja liitudele — Kr. 11, milline summa tuleb tasuda kalendri-aasta esimese kuue kuu jooksul.

Nõukogu moodustatakse ühel häälel järgmises koosseisus: J. Tõnisson, G. E. Luiga, A. Schulbach, pr. L. Einbund, E. Hubel-Metsanurk, O. Gustavson, A. Lauter, E. Kubjas, J. Piiskar, A. Sibul, H. Summer ja A. Tupits.

Viimse päevakorra-punkti all kuulatakse ära referaadid A. R. T. Põllumajandusliidu ehitustalituse arhitekti k. t. A. Väli poolt teemil „Rahvamajade projekteerimise põhijooned“ (Referaat on toodud ära teisel käesolevas numbris.) ja E. Põllumeeste Keskseksi ehitustalituse juhataja ins. K. Kosikovi poolt teemil „Rahvamajade ehitamine — eelarved, lepingud, tööde väljapakumine ja järelevalve“. (Referaat ilmub järgmises „Vabaharidustöö“ numbris, samuti haridus- ja sotsiaalministeeriumi arhitekti T. Michelsoni pikem ettekanne rahvamajadest.)

Läbirääkimistel keerleb vaidlus küsimuse ümber, kas on otstarbekohane rööbaslava või tuleb eelistada 2½-kordset lava. Arvamised lähevad väga lahku, samuti nagu teiseski küsimuses — kas on otstarbekohane rahvamaja ja koolimaja ehitada ühes või peab nad tingimata üksteisest eraldama. Ja kuna asemike kogu ei tunnista rahvamajade küsimust küllalt selgitatuks, siis võetakse ühel häälel vastu E. Kubjase poolt esitatud järgmine sooviavaldus:

E. Haridusliidu asemike kogu avaldab soovi, et liidu juhatus lähemal hariduskongressil võtaks päevakorda rahvamajade korraldamise küsimuse, kuna selgete sihtjoonte ülesseadmine selles küsimuses tuleb pidada väga tähtsaks.

Jooksvate küsimuste all võeti teatavaks veel kaks E. Kubjase poolt esitatud sooviavaldust:

1) Eesti Haridusliidu asemike kogu koosolek avaldab kindlat soovi, et omavalitsuste õigus alkoholimüügi keelmiseks oma piirkonnas, n. n. kohalik keeluõigus, kui tähtis demokraatlik relv alkoholismivastases võitluses jääks püsima.

2) Eesti Haridusliidu asemike kogu koosolek oma 1931/32. a. tegevuskava arutamise puhul avaldab soovi, et hariduslikud seltsid alkoholismivastase võitluse tähtsust ja mitmekülgset ning keerulist iseloomu arvestades, mis nõuab kõigi teadlike seltskonnakihtide kaasabi, leiaksid võimalusi ka alkoholismivastase võitluse otseste konkreetsete ülesannete lahendamiseks võtta osa oma tegevuspiirkonnas, vähemalt mõne eriti alkoholiküsimusele pühendatud rahvakoosoleku korraldamisega igal aastal (üleriikliku karskuspüha puhul).

Rahvamajade projekteerimise põhijooned

— rahvamajade liigid, suurus ja ruumide jaotus.

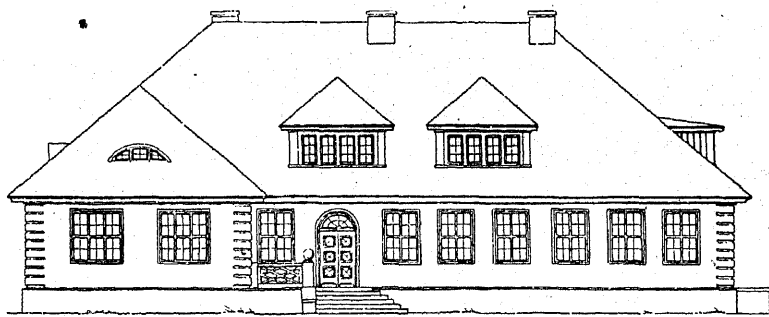
Rahvamajad võib oma ülesandelt ja suuruselt liigitada kahte liiki: 1) koolimaja-seltsimaja ja 2) rahvamaja.

Maa-alkkoolimajad erinevad tunduvalt oma ülesandelt linna omist. Ehitades need kultuuri keskpunktiks tuleb täita peale kooli-ruumide kohta maksvate nõuete ja määruste veel neid, mis on maksvad rahvamajade kohta, sest lähema rahvamaja puudumisel peab koolimaja asendama viimastki, s. o. võimaldama korraldada pidusid, koosolekuid, kursusi, loenguid, laulukooridele ja võimlemisgruppidele harjutamisel käimist jne. Kavadite koostamisel tuleks pidada kinni moodsaist ruumijaotuse põhimõttest ja ehitusmäärustikest ja arvestada ka tellijate soove nii võrd, kui võrd nad on tingitud ehitajate majanduslikust olukorrast, kohal leiduvast ehitusmaterjalist ja ehitusplatsist. Haridus- ja sotsiaalministeeriumi poolt on leidnud pooldamist koolimaja-seltsimaja tüübiline ehitus. Määruses avalike algkoolide hoonete ehitamise kohta (R. T. 11 — 1930 § 43—47) on nähtud ette rida nõudeid, missuguseid tuleks täita seda liiki ehituse püstitamisel.

vahtusseedega. Kui koolimajas-seltsimajas antakse üksikuid kinoetendusi, tuleb maja ehitamisel täita ka teedeministeeriumi määrused kinoteatrite ja kinoetenduste kohta (R. T. 36 — 1926 § 63—79 nõuded).

Seltsimajade ruumes, mis oma ehitusviisilt ning sisseseadelt vastavad maksvaile ehitusseadusile ja määrusile, on lubatud panna toime üksikuid avalikke kinoetendusi ja selleks saali seada jüles kinoaparaate. Puuhoones asuva seltsimaja ruumes on üksikute kinoetenduste toimepanemine lubatud, kui saal on asetatud esimesele korrale. Kinoaparaadi ees ja kõrval peab olema vähemalt 2,5 m laiune vaba ruum, kuhu on keeldud asetada istmeid. Aparaat tuleks paigutada saali sisse- ja väljapääsukäikudest eemale, nii et ei piirataks nende kasutamist. Uksed peavad olema avatavad välispoole. Akende katmine tõstetavate luukidega ja nende kinnilöömine laudadega on keeldud.

Koolimaja-seltsimaja koosehitatuna peaks leidma rohkem pooldamist. Ehitus tuleb tunduvalt odavam, sest saal ja kooli kõrvalruumid leiavad kahekordset kasutamist. Seltsidel

Ranna algkool.

Koolimaja-seltsimaja ruumijaotus tuleb teostada nii, et saali kasutamisel rahvakoosolekuiks ja ettekandeiks rahvas võiks välispool õppetööaega kasutada kooli riiehoiuruumi, koridore ja klosette, kuna muud kooli-ruumid peavad olema suletud rahvakoosolekute ajal. Saali pääsmiseks peab olema omaette sissekäik ja saal olgu eraldatud kooliruumest. Saali põrand peab olema pragudeta (kõige kohasem selleks on valatud ksilooliitvõi faamapõrand).

Saali seinte, ahjude ja muud sisemised pinnad olgu siledad, et nendele ei koguneks tolm ja et nad oleksid kergesti puhastatavad.

Saal peab olema varustatud korraldiku õhu-

jääks ehitamisel kanda kulu korraldiku näitelava ja osa saali püstitamiseks, mis suurema rahvakogu mahutamiseks tuleks ehitada avaram kui kooli võimla. Koolimaja-seltsimaja tundub palju kodusem kui eraldi rahvamaja; pealegi on ju kooli kui ka haridusseltside töö eesmärk ühine, miks siis mitte seda kultuuritööd teha ühise katuse all, ühises kodus? Õpilane, kes on lõpetanud algkooli, täiendab oma teadmisi täienduskoolis, loenguil ja kursustel, mis korraldatakse haridusseltside poolt, ja seepärast tunneb ennast õpilasest võrsunud noor seltskonnategelane koolimajas-seltsimajas palju kodusemalt haridustöö jätkamisel.

Ruumide jaotuse selgitamiseks on siin too-

dud mõned A. R. T. Põllumajandusliidu ehitustalituse poolt valmistatud kavandid. Koolimaja-seltsimaja näitena võib vaadelda Ranna alkoolimaja kavandit.

Koolimaja alumisel korral asub kolm klassiruumi, õpetajatuba, mis ühtlasi on kantsleiks, õppeabinõuderuumiks ja pidude ajal tegelastetoaks, jalutusruum, saal-võimla ühes käsitööklassiga, mille põrand on tõstetud ja saalipoolne sein lahtivõetav, võimaldades kasutada käsitööklassi näitelavana.

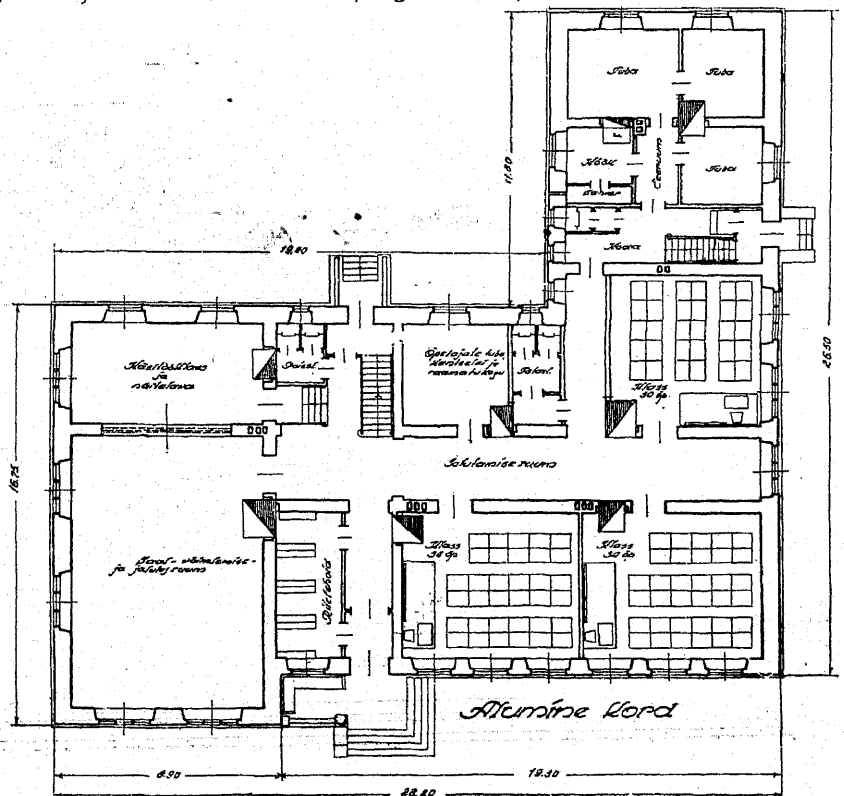
Koolimaja-seltsimaja on juba püstitatud ehitustalituse kavandite järgi: Saue-Jõgisool, Kloostri vallas Ristil ja Anna vallas Mustlas.

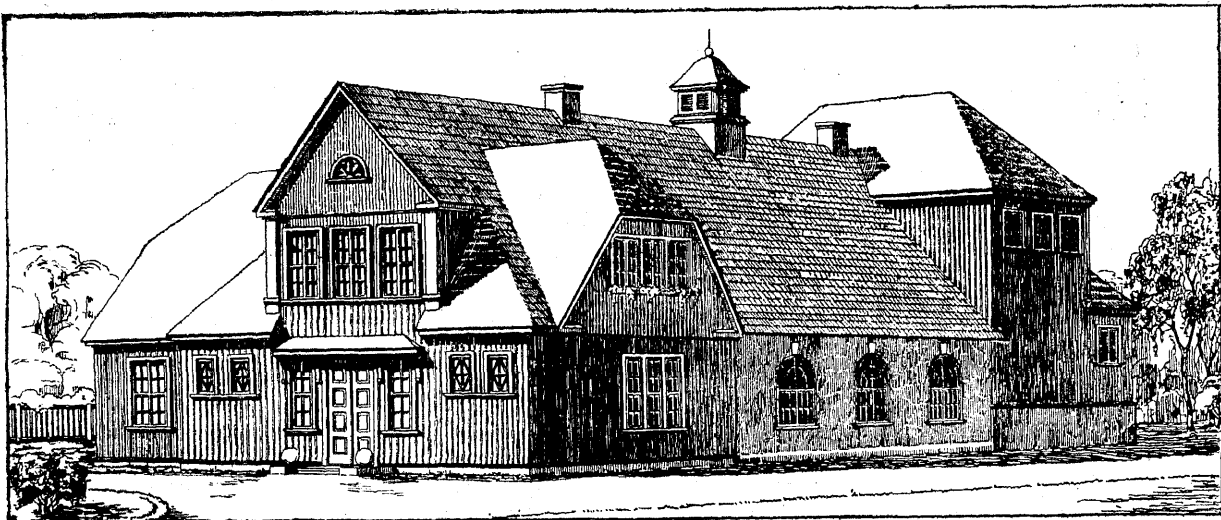
Ehituste püstitamisel on majanduslikult raskeimas seisukorras haridusseltsid, kes oma tegevusest ei saa mingit nimetamisväärset sissetulekut. Kuna aga avalike ruumide puudus seltside ja ühingute tegevuses end annab kibeasti tunda, püütakse sellest ülesaamiseks koondada kohalikke seltsi, seega juure tõmmates majanduslikult tugevamaid organisatsioone, nagu ühispanku, ühiskauplusi jne. Kahjuks tahavad tihti seltsidele tuluallikaks olla alkohooliga einelauad, millised aga peaksid rahvamajadest kaduma, kui vähegi arvestada haridusseltside tööd ja eesmärki. Koostöö kooliga, aga mitte kõrtsiga, olgu eesmärgiks majanduslikult nõrgemale seltsile, kes iseseisvalt rahvamaja ei jõua ehitada.

Rahvamajade ehitusmäärusi meil veel välja töötatud ei ole ja kavandeid koostatakse endise vene ehitusseaduse ja kinoteatrite määruste järgi (R. T. 36 — 1926). Rahvamajade ruumijaotuselt on ehitajail leidnud poolda mist need majad, kus jalutusruum asub saali küljel, kuid ehitusmasside jaotuselt on nägusam ja mõjuvam, kui jalutusruum asub saali ees ja saal valgustatakse kahelt poolt akendega. Määruste kohaselt tuleb varustada saal ja näitelava tagavaraustega ja õhuvahetuseadega. Kõrged puunäitelavad ei leia tulehädahoju mõttes teedeministeriumi pooldamist. Näitelavad tuleksid ministeeriumi nõudmiste järgi varustada n. n. suitsuäratõmbetorniga, missugune tulekahju puhul näitelavalt suitsu tõmbab välja, hoides ära seega saalis rahva lämbumise. Kõrged näitelavad on kulukad, jahutavad ka tunduvalt ruume. Tuleksid võtta kaalumisele külgivad, mis on kergesti ehitatavad ja lavast eraldatud ustega. Näiteseinad lükatakse juhtlatide peal kõrvallavasse, mis on ühtlasi ka laduruumiks. Säärane näitelava on soojem ja laval asub vähem dekoratsioone, mida tulevõimisel on võimalik kergesti kustutada.

Ajajooksul peaks näitekirjandus võimaldama maal lavastada näidendeid, mis ei vaja nii keerulisi ja kulukaid teatrikohaseid lava sisustusi ja konstruktsioone. Rahvamajade ehitusprogrammid peaks koostatama kokku-

Nr. 1. Ranna alkool

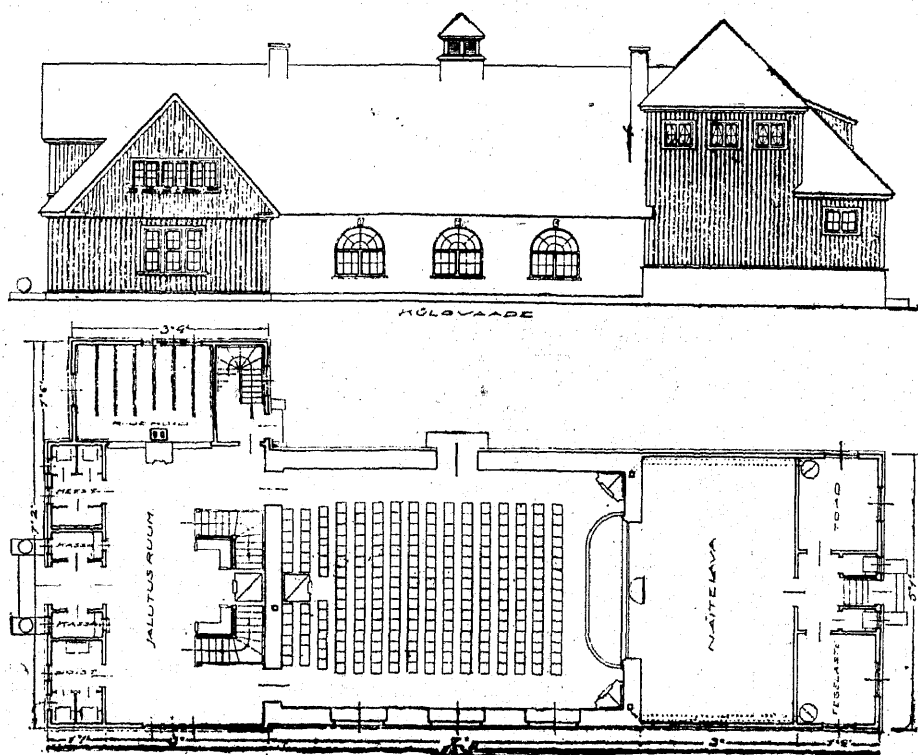

hoidlikumalt. Liig suurtest saalidest — 400 kuni 500 inimesele — tuleks loobuda. Kuigi peaks paaril korral aastas tulema kokku säärane rahvahulk, ei tuleks saal siiski ehitada nii suur; äärmine arv, mida võiks arvestada, on — 250—300 inimest. See vähendab tunduvalt ehitus- ja küttekulusid ja vähemate pidude puhul on ruumid palju kodusemad.

Enne uute rahvamajade ehitamist tuleks võtta kaalumisele lähedal leiduvate endiste

mõisahoonete, küünide, lautade jne. ümber ehitamise võimalus.

Nii on näiteks Puru seltside rahvamaja ehitatud ümber endisest magasiidast. Saaliks on seal vana magasiit. Kõrvalruumid, nagu: jalutusruum, riietehoiuruum, einelaua- ja näitelavaruumid, on paigutatud juurehitatud puuehituse osadesse kahele poole otsa. Lavaruum tõuseb teistest ruumidest märksa kõrgemale, mis ongi tingitud moodsa lava

Nr. 2.

Puru rahvamaja.

maa-alaga ja teha eeltöid rahvaülikooli ellu-
kutsumiseks. Valitud juhatusse kuulusid: esi-
mees G. Ollik ja liikmed — J. Reintam, K.
Reimann, M. Käbin, A. Tamman ja H. Sum-
mer. Juhatus poolt luuakse usaldusmeeste
võrk, trükitakse üleskutse, rahvaülikooli asu-
kohaks valitakse Kehra mõis ja otsustatakse
hakata korraldama kihelkondlikke koosolekuid,
kus kavatakse arutada rahvaülikooli puutu-
vaid küsimusi. Kuid selle järele on protokollira-
amat rohkem kui aasta seisnud puutumata.
Pidamata on jäänud kavatud koosolekud
ja isegi seltsi aastapeakoosolek. 1927. a. su-
vel selgub, et põllutöoministerium ei ole
nõus Kehra mõisat seltsile andma, lubab sealt
vaid tarvilise vähema maa-ala hoonete püsti-
tamiseks ja aiamaaks. Kuna seega täieulatu-
selise rahvaülikooli käimapnek on esialgu või-
matu, otsustatakse korraldada 1—2-kuisi rah-
vaülikooli kursusi. Esimene (pärast asutamist)
aastapeakoosolek kutsutakse kokku 15. jaan.
1928. a., kus selgitatakse, et seltsi tegevust
halvab seltskonnas ja ajakirjanduses rah-
vaülikoolide suhtes tekkinud eitiv meeleolu.
Peakooolek otsustab siiski sihi saavutamiseks
tegukseda senisest suurema energiaga,
täiendab juhatus, milline kujuneb järgmiseks:
esimees — G. Ollik, liikmed — K. Reimann,
J. Depman, M. Käbin, A. Johanson, A. Tam-
man ja E. Vender.

1928. a. korraldatakse rahvaülikooli kur-
sused Kosel ja Alus, millest osavõtmine on
võrdlemisi rohke, Kehra mõisast planeeritakse
rahvaülikooli jaoks vastav krunn, Virumaa
rahvaülikooli saadetakse 2 stipendiaati jne.

1929. a. õnnestub seltsil korraldada rida
loenguid Raadio-Ringhäälingus ja koosolekul,
kus esinevad J. Rummo ja J. Ruus. Sel aastal
peetakse 2 peakoosolekut ja rohkesti juha-
tuse koosolekuid, korraldatakse rahvaülikooli
kursused Kernul ja Kuusalus ja alustatakse
samasuguste kursustega Keila ümbruses, kor-
raldatakse seltskonnategelaste päev, millest oli
osavõtjaid 95 eriorganisatsioonist ja mil peeti
15 referaati, tehti intensiivselt eeltöid alatise
rahvaülikooli käimapnemiseks, saadeti 5 sti-
pendiaati Virumaa rahvaülikooli õppima, kor-
raldati liikuv ajakirjade näitus, hangiti seltsile
toetusi asutistelt ja organisatsioonidelt, kor-
raldati tutvumisreis Virumaa rahvaülikooli,
anti välja koos E. Haridusliiduga „Vabahari-
dustöö“ rahvaülikoolide erinumber, korraldati
soome ja eesti rahvaülikoolide tegelastele ühi-
ne koosviibimine jne.

1929. a. oli juhatusse koosseis järgmine:
esimees — G. Ollik, liikmed — J. Depman,
M. Käbin, A. Tamman, J. Rummo, A. Johan-
son, A. Meikop ja H. Tuksam. Pärast esi-
mehe G. Olliku lahkumist 1929. a. suvel va-
liti esimeheks J. Depman ja abiesimeheks J.
Kiiwet. Peakoooleku poolt kinnitatud kassa-
aruande järgi oli seltsil 1929. a. tulusid Kr.
1.606.23 ja kulusid Kr. 1.154.26, milline läbi-
käik on suurem eelmise kolme aasta läbi-
käigust.

1930. aasta 16. veebruaril avati Kehras
juba pikemaajaline kursus „Harjumaa rah-
vaülikooli Kehra kevadsemestri“ nime all,
milline kestis 22. aprillini ja mil oli umbes 100
alalist kuulajat. Kuna internaadi võimalused
puudusid, siis olid loengud õhtuti, praktilised
tööd päeval ja kuulajajaks peamiselt ümbrus-
konna elanikud. Detsembrikuus jätkus töö
Kehras kodumajanduskursuste näol ja 1931.
aasta jaanuarist peale avati internaat. Seega
on jõudnud selts lähedale oma lõppsihile: on
avatud õppeasutus, missugune tahab täita
maa-rahvaülikooli ülesannet. Kehra rahvaüli-
kooli soodsate töötingimuste loomiseks tuli
seltsil hankida suuremaid sissetulekuid, mis
ka senini on korda läinud. 1930. aastal kor-
raldati daani rahvaülikooli tegelase Dr. Hol-
ger Kjaeri külaskäigu puhul koosviibimine
ja võeti vastu 80 uut liiget. Sel aastal olid
juhatuses: esimees — J. Depman, liikmed —
J. Kiiwet, A. Johanson, J. Rummo, A. Meikop,
M. Käbin, H. Tuksam ja J. Johanson. Kehra
rahvaülikooli juhatajaks oli J. Ümarik. Pea-
koosoleku poolt oli seltsi 1930. aasta eelarve
võetud vastu Kr. 5.100.— tasakaalus. Juha-
tuse poolt on otsustatud peakooolekule kin-
nitamiseks esitada 1930. a. kassaaruanne
järgmiselt:

Sissetulekud.

1. Liikmemaksud	Kr. 166.—
2. Toetused ja sihtsummad	„ 4.840.—
3. Mitmesugused	„ 241.70
	<hr/>
	Kr. 5.247.70

Väljaminekud.

1. Asjaajamine	Kr. 296.17
2. Kehra rahvaülikool	„ 1.349.50
3. Kursused ja loengud	„ 131.90
4. Stipendiumid	„ 82.59
5. Kapitali arvele kantud	„ 3.386.94
	<hr/>
	Kr. 5.247.70

Juhatus.

Kirjanduse arvustusi.

Johannes Lapp: Vabaduse eest.

„Looduse“ kirj., Tartus, 1930. a. 416 lhk. Hind 8 kr. 50 s. — Vaevalt küll see raamat väärrib antud romaani nimetuse. See on vaid seeria seiklusi ja episoodide halvasti liidetuna liigitud üksteise otsa, arvestamata kunstilise ühtluse, liitva probleemistiku ja kompositsioonilise tervikkuse nõudeid. See on pealiskaudne ja keskendamata teos, mille päästab vaid autori elav jutustamisoskus ja huumorianne. Raamatus leiduvad rohked humoristlikud seigad teevad selle kohati õige huvitavaks, kuid Eesti romaanikirjanikele üldiselt omast venitamishaigust põeb kaunis raskel kujul Lappki. Samuti autor sagedasti laskub ilmsesse labasusse ja psühholoogilisse pealiskaudsusse. Kerge ajaviitelugemiseks seda raamatut võib soovitada, kuid erilist kirjanduslikku väärtust ja arendavat sügavust oleks asjatu otsida sellest kergel käel kirjutatud raamatust.

Pedro Krusten: Õilis vale.

Romaan. „Looduse“ kirjast. Tartus, 1930. a. — Uudse, meie kohtu- ja õigusteadlaste ringkondi kujutava aine, karakteristlike tegelaskujude ja kaasaegse miljöö õnnestunud esitamise tõttu tähelepanu vääriv raamat. Aine käsituselt ja sündmustikult romaani nimetuse jaoks pisut ulatusetu, erilise sügavusega, kuid olukordade terava valgustuse tõttu huvitav teos. Kahjuks raamatu lõpupoolel autorit on haaranud arvatavasti võistlustähtaja lähinemisega tingitud ruttamishoog, seetõttu teose lõpposa on ilmselt pealiskaudsem ja kahvatum võrreldes õnnestunud algusega.

Keskpärase väärtusega raamat, mis meie möödunud aasta proosatoodangus kuulub huvitavimate hulka.

August Jakobson: Kolme vaeva tee.

Romaan. „Noor-Eesti“ kirjastus, 1930. a. Tartus. 486 lhk. Hind 6 kr. 75 s. — Teos käsitleb ulatuslikult ja haaravalt abielu- ja armastusprobleeme. Kirjanik kujutab selles, kuidas idealistliku, eluvõõrana kasvatatud tütarlapse armastusromantika, eluusaldu ja abielu lodevat seksuaalelu elava korporandiga paratamatult areneb vapustavaks kurbmänguks. See on stiililt, kompositsioonilt ja sündmustiku arengult tihe ja viimisteldud töö, mille kõrval sama autori lõdvalt arendatud ja venitatud „Tuhkur hobune“ (välja arvatud 3-as jagu) tundub nagu sootu teise kirjaniku teosena. Teos on seni arvustajate poolt võetud vastu väga hästi.

Oskar Luts: Vanad teerajad.

Mälestusi. „Noor-Eesti“ kirjastus Tartus. 1930. a. 166 lhk. Hind 2 kr. 25 s. — Oma uues raamatus Luts kirjutab lüürilises tunde helluses oma lapsepõlvemälestuste „vanu teeradu“. See on nukra, resignatsioonilise põhitooniga jutustus, millest õhkub rõõmustavalt rohkesti soojust ja südamlikkust. Kuigi see pole ei sisult ega vormilt pretensioonikas üllatusteos, mis omaks meie kirjanduses eriti kaaluva koha, see ometi on oma vähenõudlikkus lihtsuses sümpaatselt lähedane raamat, mida võib soovitada igale nõudlikulegi lugejale. Meeldivamaid raamatuid Lutsu rohkearvulises, suures toodangus.

Friedebert Tuglas: Karl Rumor-Ast.

Elu ja loomingu äärjooni. „Noor-Eesti“ kirjastus Tartus. 1930. a. 104 lhk. Hind 2 kr. — Objektiivne ja põhjalik ülevaade Rumori kirjanduslikust loomingust. Mõtte tihe ja huvitav raamat, mille hinnanguis hoolimata autori ilmselt heatahtlikust suhtumisest Rumori loomingule ometi on vajeldavusi väga vähe, stiililt kuukas ja täpne, ama'üüsil õnnestunud teos. Tuglase esseede hulgas parimaid, meie arvustuslikus kirjanduses silmapais vaimate hulka kuuluv raamat. Vajaline igale raamatukogule ja kirjandushuvilisele.

Johannes Semper: Päike rentsis.

Luuletiskogu. „Eesti Kirjanikkude Liidu“ kirjastus Tartus. 1930. a. 85 lhk. Hind 2 kr. 80 s. — Mõtte rohke ja tundeüllane luuletuskogu, milles virtuooslik vorm on võimsalt liitunud jõulise, naturalistlikult eluküllase sisuga. Sõnastuselt vaimukas, selgepiiriline, eeskujulikult küps ja viimisteldud kogu. Parimaid raamatuid Semperi toodangus.

August Jakobson: Joonatan Hingemaa eksirännakud.

Jutustised. „Noor-Eesti“ kirj. Tartus. 1930. a. 260 lhk. Hind 4 kr. — Romaanide kirjutamine on läinud seevõrra moodi, et peale kõnealuse raamatu pole ilmunud möödunud aastal ühtki teist novellikogu Eestis. Jakobsoni kogu sisaldab viis novelli: „Ühe suli elulugu“, „Eeva Sauluse okkiline rada“, „Üks paljudest“, „Joonatan Hingemaa eksirännakud“ ja „Lonkuri armastus“. Autor käsitleb neis vaeste, eluraskustega võitlevate inimeste kurbloolist saatust; ta jutustuste tegelasteks on enamasti vereüllased, kuid tundlikud ja raske-meelsed iseloomud, kes paratamatult hukuvad ümbritsevate olude masendavuses. Kõige

vähem õnnestunud töö novellikogus on „Ühe suli elulugu“, mis laiaulatuselise aine tõttu paratamatult on jäänud skemaatiliseks ja kohati psühholoogiliselt ebausutavakski. Raamatu tippsaavutusi on novellid „Üks paljudest“ ja „Joonatan Hingemaa eksirännakud“.

André Maurois: Armastuse heitlikkus.

Romaan. Tõlkinud Olli Olesk. „Noor-Eesti“ kirj. Tartus 1930. a. 281 lk. Hind 3 kr. 75 s. — Huvitav, tugevast romantilisest põhitoonist kantud armastusromaan, mille peamine võlu on tingitud psühholoogiliselt peenest ja põhjalikust tunneteanalüüsist. Pisut abstraktsusse kalduva meeleolude, tundeheitluste ja igatsuste põhjaliku, kohati ühekülgusse kalduva analüüsimisega see romaan tundub vaid liigselt salonglikuna.

Kuna paljud meie kirjanikest psühholoogilisi probleeme armastavad raiuda otseselt nürda kirvega, siis kõnealust varjunditerikast romaani võib soovitada kas või üksi võrdluseks.

Elsa Enäjärvi: Vana rõõmus Inglismaa.

Reisikiri. Tõlkinud M. Lepik. „Noor-Eesti“ kirjastus, Tartus. 1930. a. 222 lk. Hind 4 kr. 50 s. — Soomes tähelepanudav menu osaliseks saanud raamat. Kirjutatud piltlikult ja elavalt, kuigi autori vaimu vilkus ja naiselik püsivus paljudes tähelepanekuis on põhjustanud ilmse süvenematus ja pealiskaudsuse. Teoses on peamiselt käsitletud reisimuljeid Londonist, kuid kuna autori laialdane huvipiirkond, sügav intelligents ja väimsete huvide ulatuslikkus haarab paljusid tähtsamaid elunähtusi, saame raamatu abil „vanast rõõmsast Inglismaast“, eriti selle väimseist eluavaldusist, päris õnnestunud ja kujuka ülevaate. Tõsi küll — see piirdub peamiselt vaid pidutseva, rõõmsa ja mugava Inglismaa eluavalduste käsitleluga, kuid oma puudusiki see on huvitav raamat.

Betti Alver: Invaliidid.

Romaan. „Looduse“ kirj. Tartus. 1930. a. 204 lk. Hind 1 kr. — Alveri uus teos erineb ainelaadilt, käsitluselt ja stiililt sama autori esikteosest „Tuulearmuke“. Kui Alveri esimeses raamatus veel pidutses nooruslik romantika, pealiskaudsus ja tuulemeelne tujutsemine, siis kõnealuses teoses autor on süvenenud naturalistlikku tõsimeelsusse. Teos areneb peamiselt rannaküla karges ja võrdlemisi hästi kujutatud miljöös. Sündmusti-

kult see tuletab pisut meele Juhani Aho „Juhhat“, kuid Aho mõju kõne all olevas teoses on siiski raske tõestada. Romaanis leidub rohke arv omapäraseid, õnnestunud loodud kujusid, kuid tegelaste arv antud raames on segavalt suur. Samuti teoses rööbiti arendatud intriigide ja leidlikult alustatud situatsioonide rohkus mõjub tähelepanu laiali kiskuvalt ja kuna loodud olukordade kuhjumise tõttu vahekordade arengus ja teose lõpplahenduses paljugi jääb poolikuks — jätab teos tervikuna poolikuse tunde. Vaatamata rohkele puudusile romaan on siiski võrdlemisi huvitav.

Mait Metsanurk: Fr. Arraste & pojad.

„Noor-Eesti“ kirj. Tartus 1930. a. 415 lk. Hind 6 kr. 50 s. — Romaan, mille sündmustiku kandepinnaks on Tallinna moodsa suurärimehe ja selle poegade armastusseiklust ja pärandustilidest algav perekonndraama. Mõtte- ja probleemiderohke optimistliku lõpplahendusega teos, mille suure huvitavuse põhjustab juba üksinda õnnestunud kaasaegne miljöö ja autori ekspressiivne analüüsikirg. Kompositsioonilt pisut lõtv teos, mille suurimaks puuduseks on üksikute tegelaskujude skemaatilisus ja autori krooniline tarve lugejaid ja romaanitegelasi põhjusteta piinata Taaveti lauluraamatuga ja kohatise teoretiseeriva ebausutava idealismiga. Läänud aasta romaanitoodangus huvitavaim ja parim raamat.

Richard Rohd: Elu on ilus.

„Noor-Eesti“ kirjastus, Tartus 1930. a. Hind 5 kr. 80 s. — Autobiograafiline romaan, mille motiivistiku moodustavad kirevad nännakumuljed, sündmused ja elamused pikemal kodumaamatkal. Teose suuremaiks vooresiks on rida elulisi, karakteristlikke tüüpe, elav dialoog ja kohati õnnestunud, kuigi sagedasti lamedusse laskuvad looduskirjeldused. Romaani suurimaks puuduseks on pidevama sündmustiku puudumine ja autori naiivne eneseimetlus, mis sagedase korduvusega pikapeale muutub tüütuks ja naeruväärseks.

Keskpärase raamat, mis vahest märksa ületab väärtuselt Rohu paar eelmist romaani, kuid mille lugemata jätmine pole ka eriliseks kaotuseks kellelegi.

Jaan Kärner: Unustatud Emajõgi.

„Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus. 222 lk., hind 3 kr. 75 senti.

Oma läinud aastal ilmunud teises romaanis on Jaan Kärner revolutsioonilise miljöö asemel võtnud romaani aineks vaigse Tartu aguli ja selles aset leidva puht-perekondliku tra-

göödia. Võrdlemisi kirju sündmustikuga teos pakub lugejale mõndki huvitavat, kuigi kohati oleksin soovinud hingeliste keerdkäikude tihenenumat käsitletu ja tegelaste psühholoogilise arengu üksikasjalisemaid vaatlusi.

B. L.

Friedebert Tuglas: Toompea vanglas.

„Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus. 80 lk., hind 1 kroon 40 senti.

„Noor-Eesti“ 25 aasta juubeli puhul on Tuglas avaldanud oma nooruse revolutsioonilise kaasahüppe mälestusi isikuist, keda ta kohtas Toompea vanglas. Autor kirjeldab oma kaaskannatajaid, kellest paljud on meie ühiskondlikus elus tõusnud silmapaistvate kohale, sellele kirjanikule omase plastilisusega. Raamat on kergesti kirjutatud ja huviga loetav.

B. L.

Oskar Luts: Kuidas elate?

Novelletid-följetonid. Illustratsioonid R. Tiituselt. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus. 200 lk., hind 2 krooni 75 senti.

Autor on koostanud ajakirjanduses ilmunud följetonid eraraamatuks ja liitnud sinna juure veel maailmasõja mälestus-novelleti. Ja viimaset poleks kõnealune raamat teinud mingit au Oskar Lutsu nimele. Aga praeguselgi kujul on see koguke nõrgemaid raamatuid autori teoste hulgas. Kui kõnealuslega ühtlasi poleks ilmunud läinud aastal meie populaarseimalt kirjanikult sellist kõrgeväärtuslikku teost nagu on „Vanad teerajad“, oleks võinud tekkida Lutsu kirjandusliku loomingu languse kartus, kuid praegu võtkem „Kuidas elate?“ vaid autori jõudeaja kapriisina ja unustagem ning andestagem autorile sellise nõrga kogu ilmumine.

B. L.

A. Antson ja R. Sirge: Tänapäeva Venemaa.

„Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus. 232 lk., hind 4 krooni 25 senti.

Raamatu suurimaks puuduseks on see, et huvitav aine ületab mõlema autori kirjanduslikud võimed ja teadmised. Kumbki teose kirjutajaist pole tundud varem Venemaal ja on keele mittemõistmise tõttu võtnud selge kullana kõik, mis neile on vestetud, muutes oma teose tänapäeva Venemaa ülistuseks. See viimane poleks olnud ju iseenesest ka halb, kui autorid oleksid osanud teha seda vajalike vaimukusega. Käesoleval kujul aga keerleb kõik autorite silma ees üheväärselt „sümpaatsema“, milline lühikesena korraldatas.

Autorid võtavad enesele julguse tunnistada üheväärselt autoriteetlikkusega eeskujuliseks küll Vene vabrikud, teatrid, spordi, kirjanduse, balleti ja prostitutsiooni. Ja see asjatundlikkus kõigil aladel riisub lugejalt viimsegi usukübemekese öeldusse.

B. L.

Jaan Kärner: Naine vaesest maailmast.

„Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus. 244 lk., hind 3 krooni 75 senti.

Aastaid kestnud vahemaa järele on Jaan Kärner luulelt uuesti pöördunud proosale. Seeigi kord on teda huvitanud naise psühholoogia ja oma ülalnimetatud romaaniga on kirjanik annud huvitava vaste Mait Metsanurga „Jäljetule hauale“. Kuigi Kärneri revolutsiooni kangelanna kannatab osalt verevaesust, siiski on see tähelepanuvääriv teos meie läinud aastases kirjanduslikus toodangus.

B. L.

J. Org: Moodne toitlusõpetus I.

(Toitmine ja inimkeha. Autori kirjastus ja pealadu. Nõmme, 1930).

On kindel, et uuema aja uurimuste alusel toitmisõpetus peab omandama teise ilme. Vanas toitmisõpetuses on suuri puudusi, nii et sel teel on võimatu saavutada küllaldast tervist. J. Org on oma teose koostanud autorite järgi, kes nüüdisajal sammuvad esirinnas toitmise uuendamise alal (M. Hindhede, R. Berg, Borosini j. t.). Vastavalt sellele on ta peatunud pikemalt vitamiinide ehk komplektiinide, toitesoolade, valkude bioloogilise väärtuslike ja valkude optimumi, keetmata ehk toorboidu, mälumise (Fletcherism) ja teiste moodsate küsimuste juures. Küllalt ilmekalt on näidatud, kuidas puudulik toit võib põhjustada tõsiseid tervishäireid („Kroonprints Wilhelmi“ lugu). Autor jutustab, kuidas peenendamise ehk raffineerimisega toidu väärtust alandatakse, kahandatakse vitamiinide- ja toitesooladesisaldavust (keeduvee äraviskamine). Ühe sõnaga, autor pakub ses väikeses teoses kaunis kenakese kokkuvõtte neist uuemaist seisukohtadest, mis tegelikult elus väärivad tõsist tähelepanu.

Vaatamata mõningaile puudusile tuleb teost siiski kõigiti soovitada neile, kes soovivad tutvuda moodsate seisukohtadega toitmisküsimuses. Eriti olgu juhitud tähelepanu sellele, et see raamat sisaldab ka kohaseid nõuandeid laste toitmises.

A. Audova.

Hääldamis- ja ilulugemiskunstist.

R. Engelbergi aineil K. Otto.

Hingamine.

Hingamine on suurim tegur rääkimisel, sest kui poleks hingamist, poleks ka kõnet. Mida parem on hingamine, seda parem võib olla häälamine, sest olenevad ju selge, puhas, kõlav ja painduv hääl, ladus kõne ja palju keelevigugi (kokutamine, pudistamine, kogelemine jne.) kõige suuremal määral hingamisest. Oigesti hingamist peab aga õppima ja harjutama, kuigi see vahest kõlab naljakana. Hingatakse kolme moodi: 1) rangluuga, 2) rinnaga ehk ribidega ja 3) kõhuga.

Rangluuga hingamine on kahjulik mitmes suhtes. Esiteks tervislikult, teiseks pole nii hingates toon küllalt puhas, metalliline, tugev, kestev ega kindel, sest sääras hingamise läbi tegevuses olevad ülemised rinnalihased kaasuvad tegevusele kaasa ka kaelaja kõrisõlmelihased, mistõttu väljahingatav õhuvool ei ole ühetaoline, vaid tõukeline, ja hääl muutub ebatasaseks ja vankuvaks. Kolmandaks on seesugune hingamine nähtav, mis rinna ja õlgade tõusu ja langu läbi mõjub väga ebaplastiliselt. Pealeselle nõuab seesugune hingamine kaugelt suuremat jõupingutust kui kõhuga hingamine.

Rinnaga ehk ribidega hingamine, mida nimetatakse ka veel külghingamiseks, pole tervislikult küll kahjulik, kuid ta pole tugeva kõne jaoks küllalt kohane. Säärane hingamine on kohane kergele ja kiirele üldkõnelusele. Et seda hingamisviisi õppida tundma, seistagu sirgesti, käed lõdvalt kõrval, pea veidi rinnale lastud, hoitagu kõht vähekese sissetõmmatult ja hingatagu. Seejuures tundub, kuidas rinnakorvi alaäär, eriti külgedel, laieneb ja kitseneb. Seesugune hingamine ei ole raske, kuid nõuab siiski suuremat pingutust kui kõhuga hingamine.

Kõige tähtsam, kasulikum ja otstarbekohasem on kõhuga hingamine. Selle hingamisviisi juures on tegevad kops, vahenahk ehk diafragma ja kõhulihased. Kõhuga hingamine sünnib järgmiselt: õhku sisse hingates ei laiene ega tõuse kops, vaid surub allapoole, vastu ülespoole kumerat diafragma. Seejuures tõmbab diafragma end alla ning surub kõhule, mis paisub ette.

Kõhuga hingamine on õieti kaheksa: 1) hingamine ainult kõhuga, kus kõhulihased

üksi korraldavad sisse- ja väljahingamist, ja 2) hingamine diafragma, kus hingamist reguleerib diafragma ühes kõhulihastega. Diafragma on küll vähe käsutatav mõistuse kaudu, kuid pikal harjutamisel võib ta teha kau- nist alistuvaks.

Selleks, et diafragma valitseda, on tarvis kõigepealt teda õppida tundma ja ta liikumisest omandada kindel teadvus. Selleks on Gutmannilt üks ja Karl Skraupilt teine väga hea harjutus.

1) Lastagu selili, pea veidi tõstetud, hingatagu läbi nina sisse nagu kõhuga hingamisel, pandagu üks käsi rinnale, teine kõhule ja lastagu õhk vabalt välja voolata, ilma et rind langeks või kõhulihased oleksid pingul. Seejuures on märgata, kuidas kõht vajub, s. t. diafragma oma koondusest, millega ta kõhu üles surus, järele annab, kopsudele rõhub ning õhu välja surub. See on diafragma tegevus. Seda harjutust korratagu mitu korda, kuni diafragmast omandatakse kindel teadvus. Nüüd korratagu seda harjutust püsti olles, kusjuures on näha, et ainult diafragma abiga hingamisel on vähem ulatus; võetagu nüüd abiks ka kõhulihased ja siis alles saadakse täieline hingamine.

2) Diafragma tegevusest võib kiiresti saada aru kõhimise kaudu. Kõhimine on sügavale sissehingamisele järgnev järsk õhu väljatõuge, kusjuures on tegevad kõhulihased, mis suruvad välispoolt sissepoole, ja diafragma, mis surub seespoolt välispoole, kusjuures sünnib teatud pinged. Nüüd annab diafragma järsku järele ja surub õhu tõukeliselt välja. Kõha võib olla mitmesugune ja selle järgi on ka lihaste tegevus ja pinged. Harjutatagu kõhimist kõhatamisest kuni tugeva kõhani ja pandagu seejuures tähele diafragma liikumist. Kõhulihaste juures antagu püstloodis kõhulihaseile vähem tegevus kui neile, mis asuvad kõhu külgedel põiki ja risti, vastasel korral tundub kõhus valuline surve.

3) Püsti seistes või selili lamades, käed tahapoole tõmmatud, hingatagu parajalt sügavasti sisse. Nüüd võetagu mingisugune tugev toon ja peetagu seda kuni äärmise õhupuuduseni. Sealjuures tundub mingisugune vägivaldne surve kõhu kohal. Selle surve sünnitab diafragma, mis tühjenevaile kopsudele ruttab appi. Kui toon viimse võimaluseni peetud, hingatagu kiiresti sisse. Sissehingamise juures tundub, kuidas surve nõr-

geneb ja diafragma pöörab tagasi puhke-
seisu. Eelmisi harjutusi ei tohi aga teha rohkem kui kaks-kolm korda järjest, sest nad on väga väsitavad.

Nüüd, kui diafragmast ja kõhulihaseist kindel teadvus, asutagu alles järjekindlaile hingamisharjutustele.

Hingamise juures peetagu meeles, et on olemas kolm hingamismomenti: 1) sissehingamine, 2) peatus ja 3) väljahingamine; mitte nii, nagu tehakse harilikult elus, et on sissehingamine, väljahingamine ja siis peatus. Väljahingamisele peab kohe järgnema sissehingamine. Nendest kolmest momentidist on peatus äärmiselt tähtis, seepärast, et lihased, mis sissehingamisel on tegevad, peavad enne, kui asuda väljahingamisele, peatuma puhkeseisus. Kui seda ei sünni, siis pahvatab esimese sõnaga liig palju õhku ning rääkimine muutub ebaühtlaseks.

Peatus sünnib kaht moodi: 1) kõrikaane ehk hingamispilu sulgemise ja 2) kõhulihaste ja diafragma pinge läbi. Viimast peatusviisi harjutada on kaugelt soovitatavam, sest see läbi pääseb kõne algus pärast peatust teatud suunitud algusest, kuna kõrikaane järsu avamisega õhk ei hakka voolama ühetasaselt, vaid hookaupa. Viimase peatuse juures aga hoiavad diafragma ja kõhulihased tuulekasti hästi avali, ja kõrisõlm ühes häälepaelttega on pingest vaba.

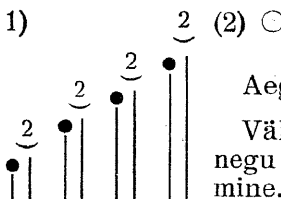
Hingamise juures pandagu veel tähele, et see ei tohi olla kuuldav ega nähtav. Ka peab sisse hingama ainult läbi nina. See on esiteks tervishoidlikult palju kasulik, sest läbi nina hingates soojeneb külm õhk ja puhastub tolmust ja muist pahedest, teiseks saab läbi nina hingates kopsu palju kiiremini täita ja kaugelt rohkem õhku sisse võtta kui läbi suu hingates.

Karl Skraup soovitab järgmist hingamisviisi, kusjuures ta teeb järgneva korralduse:

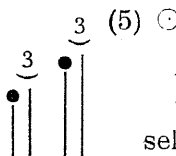
Hingatagu järsku või aeglaselt läbi nina sisse, avatagu suu a-kohaselt, peatutagu ja hingatagu mittekuldavalt läbi suu välja. Harjutused on graafiliselt märgitud, kusjuures püstloodis jooned nooltega märgitud (!) tähendavad sisse- ja väljahingamist. Märk 3 tähendab peatust ja selle peal olev number peatuse sekunditearvu. Klambreis olev arv iga harjutuse lõpul tähendab, mitu korda harjutust korrata järgemööda enne kui pidada üheminutiline paus. Puhkepaus on tähendatud märgiga ○.

Harjutused.

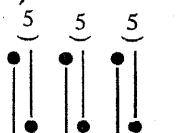
Mitmesuguses kraadis aeglane sissehingamine.

1) Aeglane sissehingamine.
Väljahingamisele järgnegu otsekohe sissehingamine.

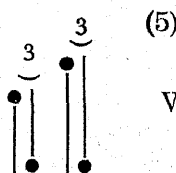
2) Sügav sissehingamine.

 Aeglane sissehingamine.
Väljahingamisele järgnegu otsekohe sissehingamine.

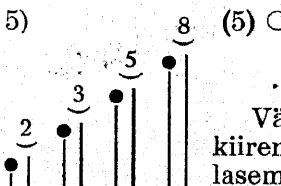
3) Õige pikaldane sisse- ja väljahingamine.

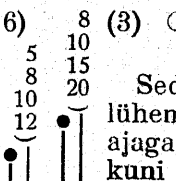
 Sissehingamine nagu seni ja ikka nõnda edasi.

4) Kiire sissehingamine poolikul ja täiel mahutusel.

 Väljahingamine eriti aeglaselt.

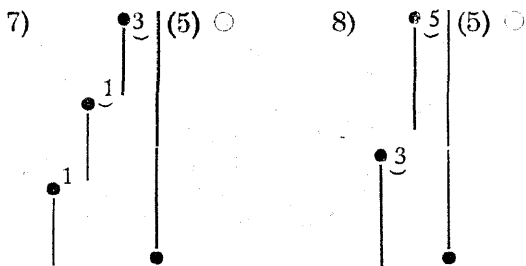
Harjutused õhupeatuseks.

5) Väljahingamine alguses kiirem, pärast järjest aeglasem.

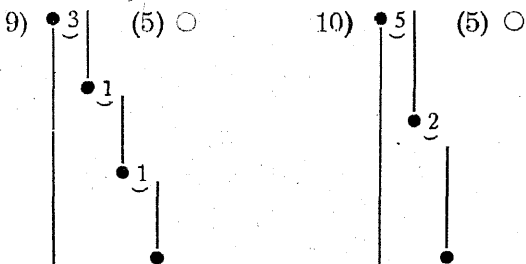
6) Seda harjutust tehtagu alguses lühema, pärast pikema peatusajaga, nii viisi võib õhku pidada kuni 45—60 sekundit.

Ärgu harjutatagu millalgi täielise väsimiseni!

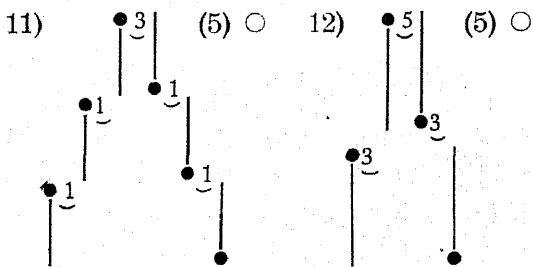
Harjutused õhutarvitamise kontrollimiseks.

Sissehingamine sünnib jaokaupa. Peatuspausidel ei tohi hingata sisse ega välja.

Väljahingamine sünnib jaokaupa.

Sisse- ja väljahingamine jaokaupa.

Hääldamine lava seisukohast.

Nagu eelpool mainitud, tingib lava veidi omapärase hääldamisviisi. Missugune see oleks, sellest mõni sõna. See ei ole mingisugune ebanormaalne, omamoodi hääle modulatsioon ega mingisugune hääle või häälikute vägistamine, vaid:

Täishäälikuid tuleb hääldada võimalikult lahtise suuga, s. t. nii, et alumine lõug on surutud enam allapoole, et võita häälikule suukoopas rohkem kõlaruumi. Seejuures ei tohi seda teha aga niivõrd liialdatud või avali kistud huultega, et nägu omandaks idiootliku ilme või et häälikud kõlaksid kurgus. Igatähes tuleb hoiduda hammaste vahelt rääkimisest. Häälikud a, ä, õ, ö, o on juba isendast kaunis lahtise suuga hääldatavad, kuid tuleb pidada silmas teisi häälikuid u, ü, e, i, eriti kaht viimast. Esialgu on see kaunis

raske, ja häälikud kõlavad veidi ebaloomulikult, kuid harjudes, kui huuled saavad rippumatuks lõualuu nurga suurusest, muutuvad häälikud täiesti normaalseiks ja saavad palju täielisema kõla ja kaugema ulatuse.

Kaksiktäishäälikuid (diftonge) tuleb hääldada hästi ümmarguselt, et kumbki häälik oma iseloomu ei kaotaks, kõneelundid, eriti huuled ja keel, peavad liikumisi vastavalt häälikuile tegema täieliselt ja lõpetatult.

Kaashäälikuist tuleb k, p, t sõna alul hääldada veidi tugevamalt kui seda tingib eesti keele foneetika, siiski mitte niivõrd, et nimetatud häälikud kõlaksid saksa aspireeritud kh, ph, th-na. Tihtigi on kuulda, kuidas p, t, k laval oma väärtuse alghäälikuna täiesti kaotavad ja sõna seeläbi hoopis teise mõiste omandab. Samuti tuleb r-i hääldada esimeses vältes täielisema keeleotsa värinaga, kuid mitte liialdatult. M-le ja n-le tuleb anda enam ninakõla kui harilikult. Üldse tuleb kaashäälikuid, samuti kui täishäälikuidki, hääldada täielisemate kõneelundite liigutus-tega kui elus, kuid ütlesin — mitte liialdada.

Sõnu, mis lõpevad kaashäälikutega, ei tohi lõpetada, jäädes peatuma lõpphääliku seisuga asetatud kõneelunditega, vaid viimased peavad pärast lõpphääliku hääldamist asuma puhkeseisu, andes enne seda lõpphäälikule väikese tõuke, mis teda täiekõnaliselt kannab edasi kuulderuumi. Kui seda enam piltlikult seletada, siis tuleks igale kaashäälikuga lõpvalle sõnale lõppu lisada juure täiesti kõlatu e-häälik, näit.: kand-e, sarm-e, karsk-e jne. Kui seda ei tehta, võib kand kergesti kõlada nagu kann, sarm nagu sarv ja karsk nagu karst jne. See e-häälik lõpus on lõpphääliku edasikandepinnaks, kuid ta ei tohi olla kõlaline. Elus paistaks see lõpptõuge ehk liialdusena, kuid laval ei ole seda sugugi märgata ja hääldamiselgus võidab seeläbi palju.

Huuled tuleb rääkides hoida eemal hambast niivõrd kui häälikute iseloom seda lubab; vastasel korral, kui huuled hammaste vastu surutud, tumestab see palju häälikute kõla. Vabad huuled, vabad hambad!

Pealeselle tingib lava keele suhtes veel äärmise rütmi. Mitte ainult meetrilise ja lauselise rütmi, vaid ka sõnalise, häälikulise rütmi. Selle rütmi iseäraldusi teoreetiliselt ära määrata on raske, kuid kel rütmitunne olemas, see saab sellest varsti taipu. See on mingisugune paindub lainetus ning põhjeneb peamiselt eesti keele häälikute välte ja astmevahelduse tundmisel. Need oleksid peatingimused, mida keelt ja hääldamist lava seisukohast käsitledes tuleks panna tähele.

Häälikuist.

Keele häälikute tekkimiseks on tarvilised järgmised tegurid: 1) väljahingatav õhuvool 2) kõlasünnitav takistus ja 3) kõlaruum. Õhuvool, mis on juhitud mõistuse tahtel, voolab läbi kõrisõlme ja hääletoru. Sellele õhuvoolule tehakse samuti mõistuse tahtel kuski hääletorus takistus ja sellest sünnib häälik. Säärast takistuse tegemist kõnelundite poolt nimetatakse viimaste passiivseisust aktiivseisu astumiseks. Kõlaruum (kurgus, ninas või suus) annab igale üksikule häälikule omase kõlavärvi.

Kõiki häälikuid tähendatakse kirjas märkidega, mida nimetatakse tähtedeks. Häälik on mõeldav — hääldatav, täht — kujutatav mõiste. Kõiki häälikuid koos oma kindlas järjekorras nimetatakse tähestikuks.

Eesti keele tähestik on järgmine:

a, b, (c, č) d, e, (f) g, h, i, j, k, l, m, n, o p (q) r, s, (ž, š, šč) t, u, v, ä, õ, ö, ü (x, y, z). Kõiki klambreis olevaid häälikuid tarvitatakse ainult võõrkeelseis nimedes ja sõnades, nagu: Cicero, klač, foneetika, quantum, pique, paaž, Puškin, Kaščan, mixtuur, New-York, Zõbkin jne., ja vastavad

eesti keeles		vene keeles	
c	— ts	—	ц
č	— tsh	—	ч
f	— kui terav kõlatu v	—	ф
q	— kv	—	—
ž	— kõlaline sh	—	ж
š	— kõlatu sh	—	ш
šč	— shtsh	—	щ
x	— ks	—	—
y	— ü	—	—
z	— kõlaline s	—	з

Kõik häälikud tähestikus nimetatakse põhiahäälikuks ja nad langevad kahte liiki: täishäälikud (vokaalid) ja kaashäälikud (konsonandid). Paeleselle on üks liik häälikuid, mida kirjas ei tähendata, kuid millede olemasolu teadmine hääldamisel on väga soovitatav. Need on ülemineku ehk sidehäälikud.

Kõnelundid, minnes ühe hääliku seisust teise, teevad rea liigutusi, mis vastavad üksikute häälikute hääldamise põhiliigutustele, ja kui õhuvool kestab, siis sünnib iga kahe hääliku vahel üks või rohkem sidehäälikuid, mis aga on niivõrd nõrgad, et nad kõneldes välja ei kõla ja seepärast neid kirjas märkida on raske ja mõttetu.

Täishäälikud.

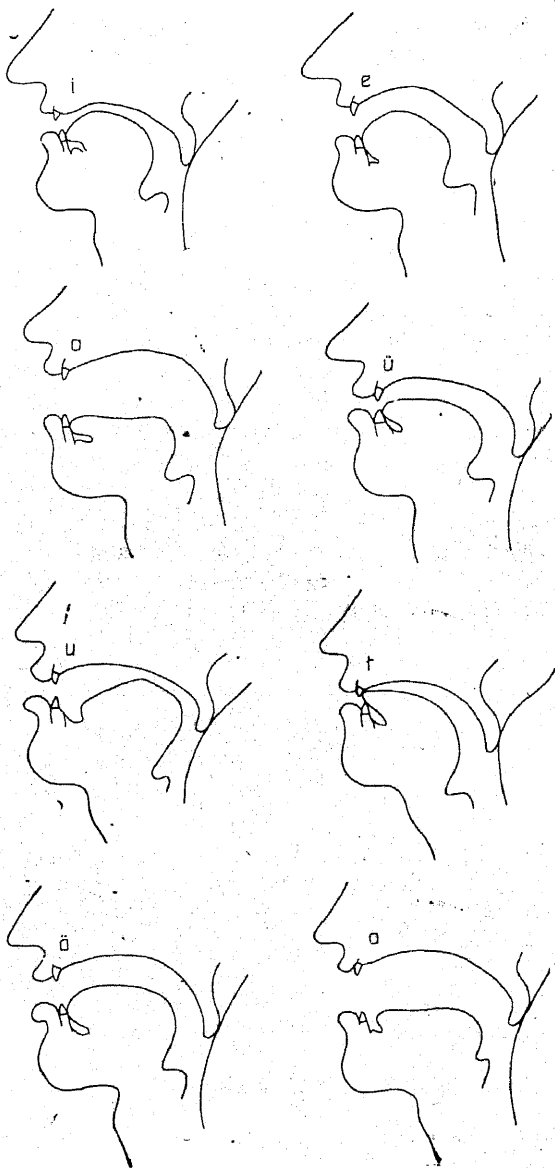
Täishäälikud (vokaalid) on keele hing. Täishäälikud on lahtise suuga hääldatavad häälikud, mille hääldamisel kurgupuri,

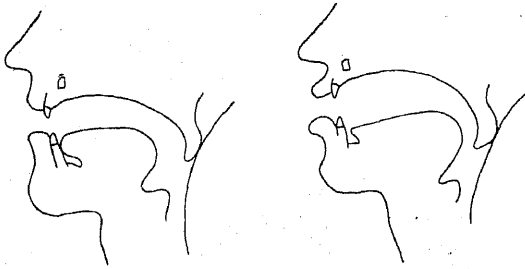
keel ega huuled ei sünnita mingisugust sulgu ega takistust, vaid kõrisõlmega saadud häält teisendavad. Neid on eesti keeles 9 peatüüpi: a, ä, e, i, o, õ, ö, u, ü.

Need jagunevad hääldamiskoha järgi kolme liiki: 1) esivokaalideks (i, ü, e, ö, ä), mille hääldamiskoht on suu esiosas, 2) kesk- vokaalideks (õ), mille hääldamiskoht on suu keskkohas, ja 3) tagavokaalideks (a, o, u), mille hääldamiskoht on suu tagaosas.

Huulte liikumise järgi jaotatakse vokaalid veel kahte rühma: 1) huulestatud ehk labialiseeritud (o, ü, u, ö), ja 2) huulestatumata ehk labialiseerimatud (a, õ, ä, e, i).

Järgnevas tabelis (nr. 1) näeme hääldamiskohti ja kõnelundite seisust täishäälikute hääldamisel.

Tabel nr. 1.

Märkusi ja harjutusi vokaalide hääldamisel.

Et vokaale harjutaks hääldama võimalikult lahtise suuga, s. t. võimalikult suure suukoopa kõlaruumiga, ja et huuled ja keel omandaksid painduvuse, tuleb järgnevaid harjutusi lugeda iga harjutuse alul paar korra „pulgakesega“. See „pulgake“ on lihtne puupulk, umbes kolm cm pikk, üks cm lai ja $\frac{3}{4}$ cm paks, mille otsesse on hammaste järgi lõigatud kumerad vaokesed. Nüüd võetagu pulgake püsti hammaste vahele ja katsutagu harjutusi lugeda pikkamisi, tehes liigutusi huulte ja keelega iga hääliku kohaselt võimalikult puhtasti ja lõpetatult. Seejuures pandagu tähele, et suunurki ei kistaks liig tahapoole. Nende harjutuste juures peab tarvitama harilikku häälekõrgust — igapäevast kõnetooni.

Eelmisi märkusi (tabel nr. 1) silmas pidades katsuge nüüd iga vokaali hääldada üksikult ja nimelt järgmiselt:

1) a	2) ha . . . . .
3) aha	4) a...a...a...a...
5) ha...ha...ha...	6) ah...ah...ah...ah...
7) a . . . . . m	8) ma . . . . . m
9) a...ma...ma...	10) ma...ma...m

Samuti nagu eelmisi harjutusi, s. t. pikkamisi, harjutatagu silpe: **apa, ala, ara, ata, ana, aka**. Need harjutused kantagu üle siis ka teistele vokaalidele, näit. he, ne, hu, nu j.n.e. Vokaalide ä, ö, õ, ü juures ei ole tarvis sama häälikut teises silbis korrata, vaid mindagu üle e-häälikule, näit.: **üpe, äpe**, mitte üpü, äpä j.n.e.

Tuleb panna tähele, et huulestatud ehk labiaalvokaalid (o, ö, u, ü) on kahesugused: 1) kinnised ja 2) lahtised. Lühikesed huulvokaalid (esimeses vältes ja kergeastmelistes diftongides) on lahtised, kuna pikad ja ülipikad on kinnised. Kinniseid tuleb hääldada vähema, enam konstrueeritud suuvausega kui lahtisi, muidu kõlavad nad ebapuhtalt ja nimelt: oo kõlab a lähedaselt öö — ä-lähedaselt, uu — o-lähedaselt ja üü — ö-lähedaselt.

Ka tuleb e-häälikut mõnedes diftongides hääldada kinniselt, e ja i vaheliselt, aga sellest pikemalt diftongide all.

Eraldatagu kinnised ja lahtised vokaalid.

Harjutus:

- o-oo** Koda — koot, roobas — rodu, kola — koolma, soodne — sodi, kore — koorima, toores — torin, tomp — toomas, nooruke — norima, ots — oota, toop — toppima, lodi — loole.
- oo-aa** Soome — saame, kaali — kooli, loodi — laadi, naari — noori, voodi — vaadi, paasi — poosi, rootsi — raatsi, taarus — toorus, koopas — kaapas, jaama — jooma.
- ö-öö** Röga — röökima, pöörama — põial, töbi — töötama, lööma — löma, kört — kööritama, sööma — sörkima. (Järgneb.)

Aleksander Koov,

dipl. insener, tehniliste eriainetete õpetaja.

Teemid:

- I. Ehitusmaterjalid, nende liigid, valmistamine, tarvitamine ja vastupidavuse suurendamine.
- II. Majaehitustööd, tööde järjekord, teostamine, vigade ärahoidmine ja parandustööd.
- III. Metallid, nende liigid, saamine ja tarvitamine ehitustes ja tööstuses.
- IV. Puu- ja metalltööriistad, nende liigid, tarvitamine ja korrashoid.
- V. Tehnilise hariduse tähtsus ja teostamine.

- VI. Tööstuskoolide ülesanded ja nende teostamine.
  - VII. Poeglaste käsitöö alg- ja täienduskoolides.
  - VIII. Kodutööstuse tähtsus, selle arendamise võimalused.
- Loengute kestvus: I — 12 tundi; II — 12 tundi; III — 4 tundi; IV — 4 tundi; V — 2 tundi; VI — 2 tundi; VII — 2 tundi; VIII — 2 tundi.
- Aeg: laupäiviti ja pühapäiviti, soovikorral ka 2 tööpäeva nädalas.

Lavategevus Läänemaa Op. Seminaris.

Käesoleva aasta 2. veebr. pühitses Läänemaa õpetajate seminar oma 10. aastuse juubelit. Tähtpäeva puhul korraldati 1. veebr. traditsiooniline aastapäeva-pidu, mil kanti ette W. Shakespeare'i *Suveöö unenägu*. Kogu oma kestusel on Läänemaa seminar pannud erilist rõhku lavakunsti arendamisele oma õpilaste keskel, eesmärgiga, et tulevased rahvaalgustajad oma tööpõllul tarvilise oskuse ja vilumusega lavategevuses suudaksid kaasa töötada. Koolil on oma teatring, kus liikmed õpetajate juhatusel tutvuvad kõige tarvilisemaga lavakunsti teoorias ja praktikas, nagu miimika, žest, liikumine, näojumestus, kostümeerimine, tants, dekoratsioon ja näidendite juhatamine. Alatasa harjutatakse näidendeid, mida kantakse ette õpi-

laste omavahelisel olenguil, klassipidudel, aastapäevil ja avalikel pidudel. Aastas äraõpitatud näidendite arv ulatub keskmiselt 8—12-ni. Avalikel pidudel ettekantud näidendeist, mis publiku ja arvustuse poolt heakskiitvalt vastu võetud, väärivad nimetamist Hofmannstahli Elektra, Benavente Väärarmastus, Maeterlincki Sinilind (3 p.), O. Wilde'i Salome ja abt. poolt lavastatud E. Wilde Pisuhänd, Molière'i Inuus, A. Kivi Nõmme kingsepad, Maeterlincki Ode Beatrice ja Ibseni Per Gynt 12 pildis. Tohiks loota, et õpetaja, kes oma kooliaastail on tulnud toime säärase lavateostega tähelepandavate tagajärgedega, püüab innu ja armastusega oma koolis ja ümbruses lavakunsti arendada ja tõsta.

L.

Rahvaülikool Saaremaale.

Uusi kultuurhariduslikke organisatsioone ning rida seltside juures tegutsevaid õpiringe saartel.

Eesti Haridusliidu poolt korraldatud vabariiklaste haridustöö uusimate avaldusvormide — lugemis- ja õpiringide ning rahvaülikoolide — propagandapäevad Saaremaal 10. jaan. kuni 20. veebruarini s. a. möödusid, andes enam kui rahuldavaid tagajärgi. Nii võib haridusinstruktor G. Puu ligi poolteist kuud väldanud kõnereisi tulemusena kõigepealt mainida Saaremaa rahvaülikooli asutamise mõtte liikumapanemist.

22. jaan. s. a. Kuresaares Eesti Seltsis seks otstarbeks kokkukutsutud koosolek otsustas pärast hra G. Puu sellekohast selgituskõnet asutada Saaremaale daanituubilise maa-rahvaülikooli. Seesuguse kooli ülalpidava seltsi elukutsumiseks moodustati viielikmeline toimikond, millesse valiti härrad: H. Ots-tavel, J. Treufeldt, M. Kommel, E. Martin ja Miller. Toimikonna lähimaks ülesandeks jäeti sellekohase põhikirja väljatöötamine ning rahvaülikooli seltsi registreerimine.

Edasi võiks ära märkida haridusseltsi asutamist Vilsandisse ning õpiringiühingu ellukutsumist Pamanasse. Abroka saarel otsustati korraldada põllumajanduslik kursus, milline kohalike ajalehtede teadete järgi maa-agronoom E.

Martini juhatusel olevatki juba peetud.

Haridusinstruktor tutvustas, teda kogu ta reisil saatva alatise referendi K. Kideri (Redik Soar'i) ja kohalike seltskonnategelaste perest leitud oponendi kaasabil, 34 rahva-rikkamas kohas 40 näitlikul koosolekul laiemaid rahvahulki õpiringi töö metoodiga, mille tagajärjena 7 Saaremaa kultuurhariduslikku organisatsiooni kohustusid moodustama oma liikmeskonnast õpiringe väga mitmesugusele ainele, nagu: ilukirjandus, maatulundus, ühistegevus jne. Seesugusest ringest alustas iseiseisvat tööd kõigepealt Audla, kus ilukirjanduslik õpiring „Meie Maa“ teatel on pidanud juba kaks töökoosolekut Juhan Liivi loominguks.

Üldkokkuvõttes peab tähendama, et õpiringi metoodi järgi korraldatud koosolekud võitsid kõikjal eriliselt sooja poolehoidu eriti just seetõttu, et nad — laiemaid koosolejate kihte kõnelema sundides — suutsid luua lektori ja kuulajaskonna vahel tihedama kontakti kui harilikud kõnekoosolekud. Seega on seletatav ka Saare maa-agronoomi ringkiri, milles nõutakse, et jaoskonna agronoomid igal pool katsuksid korraldada koosolekuid võimalikult õpiringide töölaadi kohaselt.

NAISTE HÄÄL

Eesti Naisliidu häälekandja »NAISTE HÄÄL«

on ainuke naiste ajakiri, mille otseseks ülesandeks on naisi puutuvate õiguslike, poliitiliste, majanduslike, ühiskondlike ja kutseliste küsimuste käsitlemine.

Elkski naine, kel on usku paremasse tulevikku, ei tohi olla ükskõikne nende tähiste vastu, mis kajastavad meie naiste lähemaid ülesandeid perekonna ja ühiskonna ülesehitavas fõös, seepärast tellib iga naine ajakirja

»NAISTE HÄÄL«

»NAISTE HÄÄLE« tellimishind on äärmiselt madal — 2 krooni aastas, poolaastas 1 kr. 20 senti. Üksiknumbri hind 20 senti.

Tellimishind koos »EESTI NAISEGA« aastas Kr. 5.—, poolaastas Kr. 2.75.

Tellimisi võtavad vastu kõik Eesti vabariigi postasutused.

»NAISTE HÄÄLE« talitus asub Tallinnas RATASKAEVU T. 22, telefon 433-26.